

УДК 336.226.12(438)«1920»[(091)

© Іван Зуляк* (Тернопіль)

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ У ДРУГІЙ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ У 1920-х рр.

У статті досліджено процес формування та розвитку законодавчого забезпечення митних правил Другої Речі Посполитої в 1920-х рр. Після відновлення незалежності Польщі у 1918 р. однією з ключових складових державного управління стало впорядкування митної системи як важливого інструменту контролю за зовнішньою торгівлею, наповнення бюджету та економічної безпеки. У складних умовах повоєнної економічної дестабілізації, регіональної роз'єднаності й відсутності єдиної правової бази уряд Польщі вдався до створення уніфікованої митної території, яка охоплювала всі землі новоутвореної держави. Особливу увагу приділено аналізу ключових нормативно-правових актів та постанов Міністерства фінансів і Ради Міністрів. Встановлено, що нормативна база регламентувала організаційну структуру митної адміністрації (митниці I та II інстанції, митна варта), порядок оподаткування імпортованих та експортованих товарів, умови дії тимчасових пільг і ліцензій, а також взаємодію між міністерствами у сфері регулювання зовнішньої торгівлі. Окремо висвітлено положення щодо кримінальної відповідальності за порушення митних правил, а також процедури апеляційного оскарження рішень митних органів. Зроблено висновок, що законодавче забезпечення митних правил у 1920-х рр. стало важливим чинником зміцнення державного суверенітету, правової уніфікації колишніх розділених територій та створення ефективної системи економічного контролю. Водночас законодавчі ініціативи відображали спробу адаптації до змін економічної кон'юнктури та інтересів польської промисловості.

Ключові слова: законодавче забезпечення, Друга Річ Посполита, митна політика, митна справа, митні правила, митні тарифи.

Ivan Zuliak (Ternopil)

LEGISLATIVE SUPPORT FOR CUSTOMS REGULATIONS IN THE SECOND POLISH REPUBLIC IN THE 1920s

Abstract. This article examines the formation and development of legislative support for the customs policy of the Second Polish Republic in the 1920s. After the restoration of Poland's independence in 1918, one of the key components of state governance was the reorganization of the customs system as an essential instrument for regulating foreign trade, securing state revenues, and ensuring economic security. In the challenging context of post-war economic instability, regional fragmentation, and the absence of a unified legal framework, the Polish government undertook the establishment of a common customs territory that encompassed all lands of the newly reconstituted state.

Special attention is given to the analysis of core legislative acts and resolutions adopted by the Ministry of the Treasury and the Council of Ministers. It is established that the legal framework regulated the organizational structure of customs administration (including first- and second-instance customs offices and customs guards), the procedures for taxing imported and exported goods, the granting of temporary exemptions and licenses, and the coordination between ministries in foreign trade regulation.

The article also highlights provisions concerning criminal liability for customs violations and the procedures for appealing decisions issued by customs authorities. It concludes that legislative support for customs regulations in the 1920s

* д.і.н., професор, завідувач кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Doctor of History, Professor, Head of the Department of History of Ukraine, Archaeology and Special Branches of Historical Sciences, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University.

orcid.org/0000-0003-3758-2019

e-mail: ivanzuljak@gmail.com

was a significant factor in strengthening state sovereignty, unifying the formerly partitioned territories under a single legal system, and building an effective mechanism of economic oversight. At the same time, these legislative initiatives reflected efforts to adapt to the evolving economic landscape and the interests of Polish industry.

Keywords: legislative support, Second Polish Republic, customs policy, customs administration, customs regulations, customs tariffs.

Постановка наукової проблеми. Дослідження законодавчого забезпечення митних правил у Другій Речі Посполитій у 1920-х рр. є важливим і водночас недостатньо розробленим напрямом у сучасній історико-правовій науці. Незважаючи на наявність окремих публікацій, які стосуються розвитку польського митного законодавства, комплексного аналізу його становлення та функціонування в міжвоєнний період досі бракує. Проблема полягає в необхідності систематизації нормативно-правової бази, що регулювала митну політику Польщі після відновлення її незалежності, зокрема в контексті реінтеграції територій з різними правовими системами (російською, австрійською, прусською), а також в умовах економічної нестабільності та пошуку фінансових інструментів для наповнення бюджету.

Актуальність дослідження зумовлена потребою глибшого розуміння принципів і механізмів формування митного законодавства як складової державної економічної політики в умовах національного відродження та міжвоєнної модернізації. Наукова проблема також полягає у з'ясуванні ролі митного регулювання у зміцненні державного суверенітету та забезпеченні торговельної безпеки. Особливого значення набуває аналіз змісту та практичного впровадження митних нормативних актів, їхнього впливу на економічну динаміку і міжнародні економічні відносини Польщі в 1920-х рр.

Аналіз останніх досліджень. Досліджувана проблема представлена працями С. Русенка¹, С. Кулик² М. Бармака³, О. Добржанського⁴ та інших авторів. Незважаючи на певні досягнення у вивченні задекларованої теми, питання законодавчого забезпечення митних правил Другої Речі Посполитої в 1920-х рр. недостатньо висвітлені в історіографії.

Метою статті є здійснення комплексного аналізу законодавчого забезпечення митної політики Другої Речі Посполитої у 1920-х роках шляхом дослідження основних нормативно-правових актів, що регламентували функціонування митної системи, організацію митної служби, особливості тарифної політики, а також визначення їхнього впливу на економічну стабілізацію та державне управління зовнішньоекономічними процесами.

Основні завдання: проаналізувати митне законодавство Другої Речі Посполитої 1920-х рр., визначити ключові нормативні акти та їхній вплив на митну політику, дослідити структуру та функції митних органів.

Виклад основного матеріалу. У 1920-х рр. законодавче забезпечення митної політики в Другій Речі Посполитій відзначалося прагненням до уніфікації правових норм на територіях, які до 1918 р. перебували під юрисдикцією різних імперій. Ухвалення ключових нормативних актів, зокрема постанови від 1 серпня 1919 р. та положень Міністерства фінансів та Міністерства промисловості і торгівлі від 11 червня 1920 р., стало підґрунтям для створення єдиної митної системи. У законодавстві чітко визначалися структура митних органів, порядок їхнього підпорядкування, компетенції, а також механізми взаємодії між відомствами.

Митна територія Польщі розглядалася як єдина цілісність, у межах якої діяли однорідні правила митного адміністрування та тарифного регулювання. Центральну роль у здійсненні митної політики відігравав міністр фінансів, який, у співпраці з іншими міністерствами, встановлював організаційно-правові засади діяльності митної варті, визначав місця розташування митниць та їхню структуру. Особливе значення мали положення, що регулювали імпорتنі та експортні процедури, визначали обсяг митних зборів, надавали можливість їхнього тимчасового зменшення або скасування для стратегічно важливих товарів. У 1920-х рр. сформувалася система органів управління зовнішньою торгівлею, до якої входили Головне управління імпорту та експорту, імпортно-експортні палати та районні офіси, що координували економічну політику у сфері міжнародного товарообігу.

Проаналізовані правові акти свідчать про прагнення держави поєднати адміністративний контроль із ринковими потребами, що в умовах політичної нестабільності та економічної відбудови було вкрай актуальним. Митна політика набула інструментального значення у забезпеченні бюджетних надходжень, захисті внутрішнього ринку та формуванні фінансової незалежності молодій державі.

У нормативному регулюванні митної політики Другої Речі Посполитої у міжвоєнний період окреслювалося прагнення до централізованого адміністрування митної справи як цілісної та системно організованої частини державного управління. Згідно з положеннями чинного на той час законодавства, Республіка Польща визначалася єдиною митною територією, у межах якої забезпечувалася уніфікованість митного режиму, норм зовнішньої торгівлі, захисту кордонів і організаційної структури митних інституцій. Такий підхід відповідав державницькому курсу на економічну інтеграцію і посилення контролю на прикордонних територіях, особливо з огляду на політичну нестабільність у регіоні. Водночас законодавець допускав можливість розширення митної території Речі Посполитої за межі її політичних кордонів на підставі міжнародних угод, що свідчило про прагнення до участі у міждержавних економічних процесах і створення зон митного впливу, зокрема на суміжних територіях⁵.

Положення про митного охоронця, який захищав північні, західні та південні кордони держави, ухвалено на підставі постанови президії Ради Міністрів від 10 березня 1920 р. та постанови Сейму від 20 січня 1920 р.⁶

Митне адміністрування було централізоване та здійснювалося міністром фінансів, що надавало урядові повний контроль за функціонуванням митної системи. Установча структура включала три рівні: окремі митниці як органи I інстанції; II інстанції; а також митну варту, що мала функції виконавчого органу з охорони державного кордону й боротьби з контрабандою. Така багаторівнева система демонструвала спробу чіткої вертикалізації митного управління та створення ефективного механізму реалізації фінансальних і безпекових завдань. Рішення про кількість, юрисдикцію та дислокацію митних органів другої інстанції ухвалювала Рада Міністрів за поданням міністра фінансів, що вказувало на значну роль виконавчої влади в організації митної політики. Створення прикордонних митниць відбувалося за погодженням із Міністерствами промисловості і торгівлі та внутрішніх справ, що свідчило про міжвідомчу координацію у сферах економіки та безпеки⁷.

Важливо зазначити, що фінансова прибуткова частина митної системи — митні збори — повністю надходила до Міністерства фінансів. Винятки з цього правила могли застосовуватися лише щодо територій, передбачених у контексті міжнародних угод, що підкреслювало прагнення держави зберегти фінансову централізацію навіть в умовах зовнішньої кооперації. Законодавча база митної справи мала набути чинності з часу її офіційного опублікування у «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej», відповідно до повноважень, делегованих Сеймом постановою від 1 серпня 1919 р. Це підтверджувало поступову інституційну стабілізацію правового простору в умовах державного будівництва⁸. Наведені положення демонстрували не лише організаційну логіку митного управління, а й політичну волю до контролю над транскордонними процесами, що мало ключове значення в умовах складної міжвоєнної геополітики. Згідно з нормативним регулюванням митної системи Другої Речі Посполитої, ключові аспекти діяльності митної варті та фінансово-економічного адміністрування належали до компетенції Міністерства фінансів. Особливе значення у цьому контексті надавалося визначенню повноважень митної варті, зокрема щодо її дій у сфері запобігання незаконному перетину державного кордону. Законодавець фіксував порядок реалізації таких обов'язків, а також обсяг юрисдикції митної варті, що встановлювалися міністром фінансів за погодженням з міністром внутрішніх справ. Це свідчило про взаємодію фінансово-економічної та безпекової вертикалей у здійсненні контролю за прикордонним режимом.

Окремий блок статей визначав широку нормотворчу компетенцію міністра фінансів у сфері регулювання митних і торговельних процесів, яка реалізовувалася у взаємодії з Міністерством промисловості та торгівлі, а також Міністерством сільського господарства. Міністра уповноважували коригувати митні ставки залежно від зміни економічної ситуації, надавати тимчасові пільги на імпорту предметів першої необхідності, сировини та виробничих засобів, а також регламентувати механізми зарахування і відтермінування сплати митних зборів. Окрім того, законодавство надавало йому право видавати положення щодо повернення мит при експорті готової продукції, регулювати порядок ліцензування вільних складів для зберігання імпортованих товарів без сплати мит, а також впливати на розмір обов'язкових митних платежів⁹.

Концентрація повноважень свідчила про прагнення до оперативного і централізованого управління митною політикою у тісному зв'язку з економічною стратегією держави. Водночас ця модель відкривала можливості для маневрування у кризових ситуаціях або при зміні зовнішньоекономічного середовища. Структура митного адміністрування та делеговані законодавством повноваження профільним міністерствам репрезентували характерну для

міжвоєнної Польщі модель державного втручання в економіку, зорієнтовану на контроль, адаптивність і національний інтерес. У системі митного регулювання Другої Речі Посполитої важливе місце займали норми, що визначали механізми зовнішньоторговельного контролю, валютного курсу та процедур імпорту й експорту. Обмінний курс польської валюти встановлювався відповідно до чинних фінансових умов, що відображало політику валютної стабілізації в умовах економічної турбулентності 1920-х рр. Видання сертифікатів на експорт, імпорт і транзитні операції було централізоване в межах компетенції Міністерства промисловості та торгівлі, що дозволяло державі здійснювати ретельний моніторинг зовнішньоекономічної діяльності та захищати внутрішній ринок. Експортні обмеження, згідно з законодавством, могли застосовуватись лише щодо сировини, яка визнавалася стратегічно важливою для національної промисловості. Зокрема, заборона на експорт яєць залишалася чинною до 1 грудня 1924 р., що засвідчувало гнучкість митної політики з урахуванням потреб харчової безпеки та внутрішнього попиту¹⁰.

Право вносити зміни до чинного митного тарифу у зв'язку з економічними або територіальними трансформаціями було закріплене за Радою Міністрів. Отже, структура управління митною політикою відображала принцип централізованої регуляції із делегуванням оперативних повноважень виконавчим органам. Однак усі положення, прийняті на підставі основних статей митного закону, підлягали затвердженню Сейму одразу після їхнього видання. Особливу увагу законодавство приділяло уніфікації кримінальних норм у сфері митного права. До набрання чинності податково-кримінальним кодексом, міністру фінансів, за погодженням із міністром юстиції, було надано повноваження адаптувати діючі кримінальні положення російського митного законодавства до польського правового поля. Водночас в австрійських і пруських провінціях продовжували діяти локальні правові норми, що вказує на перехідний характер правової системи в умовах постімперського правонаступництва. Для регіонів Спіш і Орава передбачалося застосування австрійських норм, що свідчить про прагматичний підхід до збереження регіональної правової ідентичності до завершення уніфікації законодавства¹¹.

Митниці I інстанції, що діяли на території колишньої російської імперії, мали повноваження самостійно накладати фінансові санкції (включно з конфіскацією контрабандних товарів) у справах про адміністративні правопорушення, що не передбачали позбавлення волі. При цьому обвинувачений мав право протягом семи днів з моменту вручення постанови звернутися з клопотанням про передачу справи до суду, що забезпечувало базовий рівень процесуального захисту¹².

Митне законодавство Другої Речі Посполитої поєднувало елементи централізованого контролю, регіональної специфіки та поступового переходу до уніфікованої системи правового регулювання, орієнтованої на економічну стабільність, інтеграцію та контроль за зовнішньоторговельними потоками. Подальше регулювання митного провадження у Другій Речі Посполитій демонструє характерну рису правової системи міжвоєнної Польщі — поєднання централізованого управління з процедурними гарантіями. Згідно з чинним законодавством, особа, щодо якої було винесено кримінальне постановлення митним органом першої інстанції, мала два альтернативні засоби оскарження: або звернення до суду з клопотанням про розгляд справи без урахування попереднього адміністративного рішення, або подання апеляції до митного органу II інстанції. У разі обрання другого варіанта судовий перегляд більше не допускався. При цьому рішення митного органу II інстанції вважалося остаточним і не підлягало оскарженню до Вищого адміністративного суду, що обмежувало інституційні можливості для правового захисту. З метою запобігання знищенню, псуванню або перевитратам на зберігання, майно, щодо якого прийнято рішення про конфіскацію, підлягало секвеструванню до остаточного набуття чинності рішенням. Закон дозволяв реалізацію такого майна через публічні торги, якщо його утримання було економічно необґрунтованим. Порядок знищення або реалізації майна регламентувався окремими підзаконними актами, що засвідчувало детальну нормотворчу розробку митної сфери¹³.

Функціонал митних органів також охоплював право на проведення обшуків фізичних осіб, їхнього майна та приміщень, яке здійснювалося з урахуванням положень чинного кримінально-процесуального законодавства. Це свідчить про розширення повноважень виконавчої влади у сфері митного контролю та посилення профілактики контрабандної діяльності. При цьому в регіональному вимірі зберігалися відмінності: в австрійських та пруських округах продовжували діяти локальні юрисдикційні та процедурні норми, а в повітах Спіш та Орава — положення, характерні для австрійського правового поля. Це було підтвердженням складного процесу

гармонізації митного права на тлі багатокомпонентної історико-правової спадщини Польської держави після її відновлення¹⁴.

Закон передбачав, що виконання його норм покладалося на міністра фінансів, що відображало централізацію відповідальності у сфері фінансової політики. Водночас набрання чинності цим актом означало скасування попередніх нормативних документів, зокрема Закону від 15 липня 1920 р. про торгівлю з іноземними державами¹⁵ та відповідних положень закону від 7 липня 1921 р., що регулював обіг сільськогосподарської продукції¹⁶. Закон ініціював оновлення правової бази митної політики відповідно до потреб модернізації економіки Другої Речі Посполитої у 1920-х рр. Згідно з митним законодавством Другої Речі Посполитої, усі операції з переміщення товарів через митну територію держави — зокрема імпорту, експорту і транзиту — підлягали суворому нормативному контролю. Їхнє здійснення регламентувалося положеннями спеціального закону, який визначав засади митної політики в контексті зовнішньоторговельних операцій. Закон також передбачав ухвалення впроваджувальних нормативних актів, що встановлювали винятки, зокрема вказували, які урядові розпорядження частково або повністю не підпадали під дію загальних митних положень. Така норма забезпечувала правову гнучкість у випадках, коли стратегічні інтереси вимагали виключення певних сфер з-під дії загального правового режиму¹⁷.

Система державного управління зовнішньою торгівлею була чітко ієрархізована та централізована. Керівництво цією сферою здійснювали органи, підпорядковані міністру промисловості та торгівлі. Найвищим органом у цій структурі було Головне управління імпорту та експорту, яке виконувало загальнодержавну координаційну й нормативно-регуляторну функцію. В окремих галузях господарства функціонували імпортно-експортні палати — галузеві органи, що реалізовували політику зовнішньої торгівлі на рівні окремих секторів економіки. У тих випадках, коли галузі не були охоплені діяльністю таких палат, функції управління здійснювали імпортно-експортні контори, які виступали як органи місцевого рівня у сфері торговельного регулювання¹⁸.

Держава прагнула до ефективного поєднання централізованого контролю за зовнішньоторговельними процесами із галузевою та регіональною спеціалізацією управління. Така структура забезпечувала узгодженість дій різних адміністративних ланок та дозволяла оперативно реагувати на зміни в економічній ситуації як на національному, так і на міжнародному рівні.

Законодавча база Другої Речі Посполитої у сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності передбачала створення Центрального управління імпорту та експорту як провідного органу, відповідального за координацію та реалізацію державної політики у сфері міжнародної торгівлі. Його склад формувався на основі принципу міжвідомчої та суспільно-економічної репрезентативності¹⁹.

Очолював Центральне управління голова, призначений міністром промисловості та торгівлі за погодженням з міністром фінансів, що свідчило про ключову роль економічного відомства у формуванні стратегічних напрямів зовнішньоторговельної політики. До складу установи входили представники низки ключових міністерств — промисловості та торгівлі, казначейства, сільського господарства, державного майна, соціального забезпечення та залізниць. Їхня присутність забезпечувала міжгалузеву координацію, що мало особливе значення в умовах планування експорту-імпорту товарів, особливо сировини, продовольства та засобів виробництва. Окрім урядових структур, до роботи Центрального управління долучалися представники соціально-економічних асоціацій та галузевих організацій. Перелік таких об'єднань, як і кількість їхніх делегатів, визначалася спеціальною постановою Міністерства промисловості та торгівлі. Надання кожній асоціації або організації одного голосу в межах колегіального органу засвідчувало прагнення уряду до залучення громадськості та ділових кіл до процесу ухвалення рішень у сфері зовнішньої торгівлі²⁰.

З метою забезпечення належного територіального представництва, до складу Центрального управління входили делегати від імпортно-експортних палат та місцевих управлінь. Кількість їхніх представників (від одного — до трьох) визначалася міністром промисловості та торгівлі, що давало змогу коригувати рівень участі залежно від регіональної ваги тих чи інших структур. Положення міністрів скарбниці та промисловості і торгівлі від 11 червня 1920 р. про митний тариф становило одну з перших спроб урегулювання зовнішньоторговельної політики Другої Речі Посполитої на законодавчому рівні в умовах відновлення державності та економічного хаосу після Першої світової війни. Документ запроваджував систему тарифного захисту внутрішнього ринку через встановлення диференційованих ставок мита на імпорту товарів. Головна мета тарифного регулювання полягала у створенні сприятливих умов для розвитку національної промисловості та аграрного сектору. Визначення ставок митних зборів здійснювалося з урахуванням потреб внутрішнього виробництва,

зокрема в частині засобів виробництва, сировини та предметів першої необхідності. Водночас для деяких видів товарів застосовувалися підвищені мита з метою обмеження імпорту надлишкових або некритичних товарів, що могло дестабілізувати валютний ринок або пригнічувати національних виробників²¹.

На основі положень Сейму від 1 серпня 1919 р. та постанови Ради Міністрів від 26 травня 1919 р. затверджено нормативний акт, який унормовував питання митного оподаткування в Республіці Польща. Відповідно до статті 1 цього документа, усі товари, що ввозилися на митну територію держави, підлягали обов'язковому оподаткуванню згідно з чинним митним тарифом. Виняток становили лише ті випадки, коли тарифом передбачалося пряме звільнення певного виду товарів від сплати мита. Натомість експортна політика вирізнялася ліберальнішим підходом: товари, що вивозилися з території Польщі, загалом не обкладалися митом, окрім випадків, коли чинний тариф містив чітко визначене положення про застосування експортного мита. Така модель свідчила про намагання польської держави створити умови для сприятливого розвитку зовнішньої торгівлі, забезпечивши водночас стабільні надходження до державного бюджету через імпортне оподаткування²².

У контексті змін до нормативно-правових актів, що регулювали митне оподаткування в Другій Речі Посполитій, перший абзац статті 1 постанови міністрів фінансів, промисловості та торгівлі від 11 червня 1920 р.²³ викладено в новій редакції. Згідно з оновленим формулюванням, відповідні митні платежі стягувалися згідно з чинним тарифом, за винятком тих випадків, коли товар не було включено до переліку об'єктів митного оподаткування.

Запропонована редакція відображала прагнення держави встановити чітку норму, яка унеможлиблювала довільне тлумачення митного законодавства. Вона забезпечувала передбачуваність фінансової політики, водночас акцентуючи на принципі винятковості у звільненні від оподаткування, що потребувало безпосередньої нормативної фіксації. Такий підхід демонстрував системну спробу модернізувати правове поле митної політики відповідно до потреб національної економіки та міжнародних торговельних стандартів початку 1920-х рр.²⁴. Законодавче врегулювання митних платежів мало стратегічне значення для економічної політики Другої Речі Посполитої, зважаючи на необхідність захисту національного ринку, гармонізації тарифної системи в умовах відбудови після війни, а також прагнення до регуляції торговельного балансу через селективне стимулювання експорту.

Висновки. У 1920-х рр. законодавче забезпечення митних правил у Другій Речі Посполитій стало важливим інструментом державної політики, спрямованої на відновлення економіки, формування централізованої адміністративної системи та захист національних інтересів. Прийняті нормативно-правові акти заклали правову основу для функціонування митної території як єдиної структури, в межах якої здійснювався контроль за переміщенням товарів, адміністрування митних зборів і забезпечення прикордонної безпеки. Особливістю польської митної системи було поєднання централізованого управління з гнучким тарифним регулюванням, що дозволяло державі оперативно реагувати на зміни економічної кон'юнктури. Законодавство визначало пріоритетну роль міністерств у координації митної та торговельної політики, зокрема Міністерства фінансів, промисловості та торгівлі, а також передбачало участь соціально-економічних організацій у формуванні відповідних рішень. Митне законодавство Другої Речі Посполитої 1920-х рр. не лише забезпечувало нормативну регламентацію зовнішньоторговельних операцій, а й виступало засобом інтеграції колишніх імперських територій у єдиний економічний простір, сприяло розвитку національного господарства та утвердженню державного суверенітету.

¹ С. Русенко, *Митно-тарифна політика Польщі у міжвоєнний період XX століття на західноукраїнських землях* [Customs and Tariff Policy of Poland in the Interwar Period of the 20th Century in Western Ukrainian Lands], in «Збірник наукових праць: Історія торгівлі податків та мита», 2012, № 1(5), с. 149–153.

² С. Кулик, *Умови та особливості переміщення транспортних засобів через митні кордони Речі Посполитої у міжвоєнний період* [Conditions and Features of the Movement of Vehicles Across the Customs Borders of the Second Polish Republic in the Interwar Period], in «Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки», 2023, т. 34 (73), № 1, с. 86–91.

³ М. Бармак, *Митна політика в Другій Речі Посполитій* [Customs Policy in the Second Polish Republic], in «Актуальні питання у сучасній науці», 2024, № 7 (25), с. 897–912.

- ⁴ О. Добржанський, *Становлення фіскальних і митних органів в Другій Речі Посполитій* [The Formation of Fiscal and Customs Authorities in the Second Polish Republic], in «Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія», 2024, № 59, с. 109–116.
- ⁵ *Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych* [Act of 31 July 1924 on the Regulation of Customs Relations], in «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej», 1924, nr. 80, poz. 777, s. 1225.
- ⁶ *Zbiór ustaw, rozporządzeń i tymczasowych przepisów obowiązujących straż celną pełniącą ochronę północnych, zachodnich i południowych granic Rzeczyp. Polskiej. Wydanie drugie nieoficjalne rozszerzone i uzupełnione według stanu z dnia 1. października 1926 r. Opracował Krywieńczyk Ludomir Komisarz Straży Celnej Kierownik Komisarjatu Straży Celnej* [Collection of Acts, Regulations and Temporary Provisions Binding the Customs Guard Performing Protection of the Northern, Western and Southern Borders of the Republic of Poland. Second Unofficial Edition Expanded and Supplemented as of October 1, 1926. Prepared by Krywieńczyk Ludomir Commissioner of the Customs Guard Head of the Customs Guard Commissariat], 1926, s. 1.
- ⁷ *Zbiór przepisów celnych oraz przepisów związanych z postępowaniem celnym. Wydanie oficjalne* [Collection of Customs Regulations and Regulations Related to Customs Procedures. Official Edition], 1930, t. I, s. 1.
- ⁸ *Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych*, s. 1225.
- ⁹ *Zbiór ustaw, rozporządzeń i tymczasowych przepisów obowiązujących straż celną pełniącą ochronę północnych, zachodnich i południowych granic Rzeczyp. Polskiej. Wydanie drugie nieoficjalne rozszerzone i uzupełnione według stanu z dnia 1. października 1926 r. Opracował Krywieńczyk Ludomir Komisarz Straży Celnej Kierownik Komisarjatu Straży Celnej*, s. 1.
- ¹⁰ *Zbiór przepisów celnych oraz przepisów związanych z postępowaniem celnym. Wydanie oficjalne*, s. 2.
- ¹¹ *Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych*, s. 1226.
- ¹² *Zbiór ustaw, rozporządzeń i tymczasowych przepisów obowiązujących straż celną pełniącą ochronę północnych, zachodnich i południowych granic Rzeczyp. Polskiej. Wydanie drugie nieoficjalne rozszerzone i uzupełnione według stanu z dnia 1. października 1926 r. Opracował Krywieńczyk Ludomir Komisarz Straży Celnej Kierownik Komisarjatu Straży Celnej*, s. 2.
- ¹³ *Zbiór ustaw, rozporządzeń i tymczasowych przepisów obowiązujących straż celną pełniącą ochronę północnych, zachodnich i południowych granic Rzeczyp. Polskiej. Wydanie drugie nieoficjalne rozszerzone i uzupełnione według stanu z dnia 1. października 1926 r. Opracował Krywieńczyk Ludomir Komisarz Straży Celnej Kierownik Komisarjatu Straży Celnej*, s. 2.
- ¹⁴ *Zbiór ustaw, rozporządzeń i tymczasowych przepisów obowiązujących straż celną pełniącą ochronę północnych, zachodnich i południowych granic Rzeczyp. Polskiej. Wydanie drugie nieoficjalne rozszerzone i uzupełnione według stanu z dnia 1. października 1926 r. Opracował Krywieńczyk Ludomir Komisarz Straży Celnej Kierownik Komisarjatu Straży Celnej*, s. 2.
- ¹⁵ *Ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o obrocie towarowym z zagranicą* [Act of 15 July 1920 on Trade in Goods With Foreign Countries], in «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej», 1920, nr. 79, poz. 527, s. 1442.
- ¹⁶ *Ustawa z dnia 7 lipca 1921 r. o zniesieniu ograniczeń w zakresie obrotu ziemiołódami oraz o postawieniu Ministerstwa Apropowizacji w stan likwidacji* [Act of 7 July 1921 on the Abolition of Restrictions on Trade in Agricultural Products and on the Placing of the Ministry of Supply Into Liquidation], in «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej», 1921, nr. 63, poz. 389, s. 1053.
- ¹⁷ *Ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o obrocie towarowym z zagranicą*, s. 1442.
- ¹⁸ *Ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o obrocie towarowym z zagranicą*, s. 1442.
- ¹⁹ *Ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o obrocie towarowym z zagranicą*, s. 1442.
- ²⁰ *Ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o obrocie towarowym z zagranicą*, s. 1442.
- ²¹ *Zbiór przepisów celnych oraz przepisów związanych z postępowaniem celnym. Wydanie oficjalne*, s. 2.
- ²² *Ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o obrocie towarowym z zagranicą*, s. 1442.
- ²³ *Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu o taryfie celnej* [Regulation of the Ministers of Treasury and Industry and Trade on the Customs Tariff], in «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej», 1920, nr. 51, poz. 314, s. 893–898.
- ²⁴ *Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu o taryfie celnej*, s. 893–898.

References

1. Barmak M., *Mytna polityka v Druhii Rechi Pospolytii* [Customs Policy in the Second Polish Republic], in «Aktualni pyttannia u suchasni nautsi», 2024, № 7 (25), s. 897–912.
2. Dobrzhanskyi O., *Stanovlennia fiskalnykh i mytnykh orhaniv v Druhii Rechi Pospolytii* [The Formation of Fiscal and Customs Authorities in the Second Polish Republic], in «Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yuriia Fedkovycha. Istoriia», 2024, № 59, s. 109–116.
3. Kulyk S., *Umovy ta osoblyvosti peremishchennia transportnykh zasobiv cherez mytni kordony Rechi Pospolytoi u mizhvoiennyi period* [Conditions and Features of the Movement of Vehicles Across the Customs Borders of the Second Polish Republic in the Interwar Period], in «Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Istorychni nauky», 2023, t. 34 (73), № 1, s. 86–91.

4. Rusenko S., Mytno-taryfna polityka Polshchi u mizhvoiennyi period XX stolittia na zakhidnoukrainskykh zemliakh [Customs and Tariff Policy of Poland in the Interwar Period of the 20th century in Western Ukrainian Lands], in «Zbirnyk naukovykh prats: Istorii torhivli podatkov ta myta», 2012, № 1 (5), s. 149–153.
5. Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu o taryfie celnej [Regulation of the Ministers of Treasury and Industry and Trade on the Customs Tariff], in «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej», 1920, nr. 51, poz. 314, s. 893–898.
6. Ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o obrocie towarowym z zagranicą [Act of 15 July 1920 on Trade in Goods With Foreign Countries], in «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej», 1920, nr. 79, poz. 527, s. 1442.
7. Ustawa z dnia 7 lipca 1921 r. o zniesieniu ograniczeń w zakresie obrotu ziemiopłodami oraz o postawieniu Ministerstwa Apropowizacji w stan likwidacji [Act of 7 July 1921 on the Abolition of Restrictions on Trade in Agricultural Products and on the Placing of the Ministry of Supply Into Liquidation], in «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej», 1921, nr. 63, poz. 389, s. 1053.
8. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych [Act of 31 July 1924 on the Regulation of Customs Relations], in «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej», 1924, nr. 80, poz. 777, s. 1225–1226.
9. Zbiór przepisów celnych oraz przepisów związanych z postępowaniem celnym. Wydanie oficjalne [Collection of Customs Regulations and Regulations Related to Customs Procedures. Official Edition], 1930, t. I, s. 1–2.
10. Zbiór ustaw, rozporządzeń i tymczasowych przepisów obowiązujących straż celną pełniącą ochronę północnych, zachodnich i południowych granic Rzeczyp. Polskiej. Wydanie drugie nieoficjalne rozszerzone i uzupełnione według stanu z dnia 1. października 1926 r. Opracował Krywieńczyk Ludomir Komisarz Straży Celnej Kierownik Komisarjatu Straży Celnej [Collection of Acts, Regulations and Temporary Provisions Binding the Customs Guard Performing Protection of the Northern, Western and Southern Borders of the Republic of Poland. Second Unofficial Edition Expanded and Supplemented as of October 1, 1926. Prepared by Krywieńczyk Ludomir Commissioner of the Customs Guard Head of the Customs Guard Commissariat], 1926, s. 1–2.